

บทที่

9

วิจารณ์หนังสือ
หลังสมัยใหม่นิยมและการอุดมศึกษา

ดร.ณิษฐ์ ฐิตะพรชัย

Darunee Chooprayoon

บทที่

9

วิจารณ์หนังสือ

หลังสมัยใหม่นิยมและการอุดมศึกษา¹ดร.ณิ ชูประยูร²

Darunee Chooprayoon

หลังสมัยใหม่นิยมและการอุดมศึกษาเป็นหนังสือที่มีคุณค่าต่อการอ่าน เนื่องด้วยผู้เขียนรวบรวมสาระสำคัญของแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยม ผสมกับการบูรณาการกับการอุดมศึกษา จึงเป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการทราบแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมและผู้ที่อยู่ในวงการอุดมศึกษา หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย 9 บท ได้แก่ บทที่ 1 หลังสมัยใหม่นิยมและการอุดมศึกษา : บทนำ บทที่ 2 ประวัติชีวิต แนวคิดและการประยุกต์แนวคิดและวิธีการศึกษาของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ในการวิพากษ์การอุดมศึกษา บทที่ 3 ประวัติชีวิต แนวคิดและการประยุกต์แนวคิดและวิธีการศึกษาของฌาคส์ เดอริดา (Jacques Derrida) ในการวิพากษ์การอุดมศึกษา บทที่ 4 ประวัติชีวิต แนวคิดและการประยุกต์แนวคิดและวิธีการศึกษาของฌอง ฟร็องซัวส์ ลีโอตาร์ด (Jean Francois Lyotard) ในการวิพากษ์การอุดมศึกษา บทที่ 5 ประวัติชีวิต แนวคิดและการประยุกต์แนวคิดและวิธีการศึกษาของฌอง โบดริยาร์ด (Jean Baudrillard) ในการวิพากษ์การอุดมศึกษา บทที่ 6 อิทธิพลของสภาวะหลังสมัยใหม่นิยมและแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมที่มีต่อการดำรงอยู่ของสถาบันอุดมศึกษา บทที่ 7 นโยบายและวิธีปฏิบัติในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา จากมุมมองหลังสมัยใหม่นิยม บทที่ 8 อิทธิพลของแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมที่มีต่อการแสวงหาความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา และบทที่ 9 บทสรุปและข้อสังเกต นอกจากนี้ผู้เขียนประมวลศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปรากฏในหนังสือ พร้อมความหมายและคำอธิบาย

¹ พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2554 โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพทุทธ์ ประธานสาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

สาระสำคัญของหนังสือ สรุปได้ดังนี้

บทที่ 1 หลังสมัยใหม่นิยมและการอุดมศึกษา: บทนำ กล่าวถึง 1) ความหมายของแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมและการอุดมศึกษา ซึ่งผู้เขียนได้รวบรวมความหมายและเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับสาระด้านแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมและการอุดมศึกษาอย่างหลากหลายจากนักคิดและนักวิชาการไทยและต่างประเทศ 2) พัฒนาการของแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยม อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมเริ่มต้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 และมีพัฒนาการต่อเนื่อง 3) การเปรียบเทียบแนวคิดสมัยใหม่นิยมและหลังสมัยใหม่นิยมในรูปแบบตาราง ทำให้ผู้อ่านทราบความแตกต่างของแนวคิดทั้งสองอย่างเด่นชัดในรูปแบบของหน่วยเปรียบเทียบ 37 หน่วย พร้อมนี้ผู้เขียนได้เพิ่มเติมรายละเอียดของความแตกต่างระหว่างสมัยใหม่นิยมและหลังสมัยใหม่นิยมในรูปความเรียง จำแนกเป็นรายชื่อ จำนวน 37 ข้อ และ 4) ประโยชน์ของแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมที่อาจนำมาประยุกต์กับการอุดมศึกษา พร้อมกล่าวถึง องค์ประกอบของหนังสือ

บทที่ 2 ประวัติชีวิต แนวคิดและการประยุกต์แนวคิดและวิธีการศึกษาของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ในการวิพากษ์การอุดมศึกษา ผู้เขียนเสนอประวัติชีวิตของนักคิดหลังสมัยใหม่นิยมที่สำคัญคือ มิเชล ฟูโกต์ (ค.ศ.1926-1984) ผู้เป็นนักคิดแนวหลังโครงสร้างนิยมและหลังสมัยใหม่นิยมที่สำคัญของศตวรรษที่ 20 พร้อมแนวคิดเกี่ยวกับความรู้และวาทกรรม ศิลปะของการปกครอง อัตบุคคล อำนาจ องค์ประธาน หรือตัวตน วิธีการศึกษาแบบโบราณคดี และวิธีการศึกษาแบบวงศาวินิจฉัย และการประยุกต์แนวคิดและวิธีการศึกษาของเขาในการวิพากษ์การอุดมศึกษา ใน 6 ประเด็น ได้แก่ 1) หลักการและการบริหารงานสถาบันอุดมศึกษา 2) ความรู้ การก่อกำเนิดของศาสตร์ที่วาดด้วยมนุษย์และผู้เชี่ยวชาญ 3) เป้าหมายการศึกษา 4) การเรียนการสอนและการพัฒนานิสิตนักศึกษา 5) การวิจัย และ 6) นโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิต และศิลปะของการปกครอง

บทที่ 3 ประวัติชีวิต แนวคิดและการประยุกต์แนวคิดและวิธีการศึกษาของฌาคส์ แดร์ริดา (Jacques Derrida) ในการวิพากษ์การอุดมศึกษา ผู้เขียนเสนอประวัติชีวิตของฌาคส์ แดร์ริดา (ค.ศ.1930-2004) ผู้เป็นนักคิดแนวปรากฏการณ์วิทยา แนว

โครงสร้างนิยม แนวหลังโครงสร้างนิยม และแนวหลังสมัยใหม่นิยม พร้อมแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาภาษาแนวหลังโครงสร้างนิยม การรื้อสร้าง ความหลากหลายของภาษา จริยธรรม: ความรับผิดชอบ ความยุติธรรมและความเป็นอื่น และการประยุกต์แนวคิดและวิธีการศึกษาของเขาในการวิพากษ์การอุดมศึกษาใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การรื้อสร้าง 2) ประชาคม 3) จริยธรรม และ 4) แนวคิดและบทบาทของมหาวิทยาลัย

บทที่ 4 ประวัติชีวิต แนวคิดและการประยุกต์แนวคิดและวิธีการศึกษาของฌอง ฟร็องซัวส์ ลีโอตาร์ด (Jean Francois Lyotard) ในการวิพากษ์การอุดมศึกษา ผู้เขียนเสนอประวัติ ของฌอง ฟร็องซัวส์ ลีโอตาร์ด (ค.ศ.1924 – 1998) ผู้เป็นนักปรัชญา หลังโครงสร้างนิยมและหลังสมัยใหม่นิยมที่สำคัญของศตวรรษที่ 20 พร้อมแนวคิดเกี่ยวกับภาวะหลังสมัยใหม่นิยม ความรู้และเกมส์ภาษา การวิพากษ์อภิถำนานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การวิพากษ์อภิถำนานทางการเมือง ความหลากหลาย และความยุติธรรม การวิพากษ์อภิถำนานของสำนักคิดโครงสร้างนิยม และการประยุกต์แนวคิดและวิธีการศึกษาของเขาในการวิพากษ์การอุดมศึกษา โดยนำเสนอรายละเอียดของอิทธิพลของแนวคิดของเขาในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ผลของการวิพากษ์ที่มีต่ออภิถำนานหลักที่สร้างความชอบธรรมให้กับความรู้ทางวิทยาศาสตร์แนวสมัยใหม่นิยม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการศึกษ ได้แก่ (ก) ความรู้ทางวิทยาศาสตร์นำไปสู่การปลดปล่อยมนุษยชาติ และ (ข) ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สามารถช่วยสร้างความเป็นเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวให้กับความรู้ทั้งมวล ผลของการวิพากษ์อภิถำนานทางวิทยาศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อการจัดลำดับชั้นในวงการอุดมศึกษา ผลของการวิพากษ์เกณฑ์ของเกมส์ภาษาที่เน้นความสามารถในการแสดงผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุดที่มีต่อการอุดมศึกษา ผลของการวิพากษ์ที่มีต่อการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในด้านการจัดการศึกษา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และกฎเกณฑ์ของเกมส์ภาษาที่เน้นการแสดงผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและเกณฑ์การต่อต้านเหตุผลในยุคหลังสมัยใหม่นิยมมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาในหลายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และผลของการวิพากษ์ที่มีต่อการแสวงหาความรู้และการศึกษาวิจัยของมหาวิทยาลัยในด้านการสืบสอบและการวิจัยของมหาวิทยาลัย

บทที่ 5 ประวัติชีวิต แนวคิดและการประยุกต์แนวคิดและวิธีการศึกษาของฌอง โบตริยาร์ด (Jean Baudrillard) ในการวิพากษ์การอุดมศึกษา ผู้เขียนเสนอประวัติของฌอง โบตริยาร์ด (เกิด ค.ศ. 1929) พร้อมแนวคิดเกี่ยวกับการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ การวิเคราะห์การจำลองของจริง ภาพเหมือนจริง สภาวะล้าจริงและการยุบรวมเส้นแบ่งพรมแดนระหว่างความจริงและการเป็นตัวแทนหรือสิ่งที่จำลองของจริง และการประยุกต์แนวคิดและวิธีการศึกษาของเขาในการวิพากษ์การอุดมศึกษา ในการเตรียมการแก้ไขปัญหของสถาบันอุดมศึกษาและก่อให้เกิดแนวคิดและวิธีปฏิบัติแนวใหม่ในการอุดมศึกษา อาทิ การบูรณาการหลักสูตร การเรียนแบบอี-เลิร์นนิ่ง การศึกษาแนวพหุวัฒนธรรม

บทที่ 6 อิทธิพลของสภาวะหลังสมัยใหม่นิยมและแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมที่มีต่อการดำรงอยู่ของสถาบันอุดมศึกษา ผู้เขียนนำเสนอผลกระทบของสภาวะหลังสมัยใหม่นิยมและแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมที่มีต่อการอุดมศึกษา กล่าวคือ อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ และการปฏิบัติทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ก่อให้เกิดภาวะโลกรั่วพรมแดนและสร้างทางเลือกในการบริโภคอย่างไม่มีขีดจำกัด สังคมมีความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของโรคระบาด การครอบงำทางวัฒนธรรม การก่อการร้ายข้ามชาติ รวมถึงการทวีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ธุรกิจขนาดใหญ่และองค์กรระหว่างประเทศ วัฒนธรรมบริโภคนิยมมีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษา การปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษา และบทบาทและความสัมพันธ์ของผู้สอนและผู้เรียน พร้อมเสนอสภาพ/สภาวะของมหาวิทยาลัยในยุคหลังสมัยใหม่นิยม กล่าวคือ สภาพ/สภาวะของมหาวิทยาลัยในยุคหลังสมัยใหม่นิยมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มหาวิทยาลัยสูญเสียเอกสิทธิ์และการผูกขาดในการเป็นผู้ผลิตและเผยแพร่ความรู้แต่เพียงผู้เดียว ประชาคมในมหาวิทยาลัยขาดความเป็นเอกภาพ เกิดสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น มีการวิจัยข้ามสาขามากขึ้น

นักคิดหลังสมัยใหม่นิยมแสดงทัศนะเกี่ยวกับอนาคตของมหาวิทยาลัยในยุคหลังสมัยใหม่นิยมว่ามหาวิทยาลัยจะต้องเป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดกว้าง ยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลาย มีหลักสูตรที่เป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างสำหรับความหลากหลาย และให้ความสำคัญกับความเป็นอื่น

บทที่ 7 นโยบายและวิธีปฏิบัติในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา จากมุมมองหลังสมัยใหม่นิยม ผู้เขียนนำเสนอความเปลี่ยนแปลงของนโยบายปฏิรูปการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา ข้อวิพากษ์ของมุมมองหลังสมัยใหม่นิยมที่มีต่อนโยบายและวิธีปฏิบัติในการปฏิรูปการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน การจัดการศึกษาตามแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยม นักคิดหลังสมัยใหม่นิยมไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดการจัดการการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และปฏิเสธความคิดที่ว่าการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจให้ผู้เรียนมีความเป็นอิสระในตนเอง

บทที่ 8 อิทธิพลของแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมที่มีต่อการแสวงหาความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา ผู้เขียนนำเสนอการวิพากษ์การแสวงหาความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาจากมุมมองหลังสมัยใหม่นิยม โดยกล่าวถึงทัศนะที่หลากหลายเรื่องการแสวงหาความรู้จากแนวความคิดอภิธานตะวันตกในอดีตของนักวิชาการต่าง ๆ อาทิ ฮัทชิน (Robert Maynard Hatchin) อติตอธิการบดีของมหาวิทยาลัยชิคาโก (The University of Chicago) ไวท์เฮด (Alfred North Whitehead) นักปรัชญาและนักคณิตศาสตร์ เยี่ยมัทธิตี (Barlett Giamatti) อติตอธิการบดีของมหาวิทยาลัยเยล (Yale University) และเพลลิแกน (Jaroslav Pelikan) นักประวัติศาสตร์ พร้อมกล่าวถึงทัศนะของการแสวงหาความรู้ในมุมมองของนักคิดแนวหลังสมัยใหม่นิยม อาทิ ลีโอดาร์ต (Lyotard) ฟูโกต์ (Foucault) และแดร์ริดา (Derrida) พร้อมนำเสนอแนวคิดของโมราต (R.P.Mourad) เกี่ยวกับการแสวงหาความรู้ที่ไม่จำเป็นต้องอ้างอิงความจริงจากฐานความคิดของสาขาวิชา 3 ประการ ได้แก่ 1) การแสวงหาความรู้มีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดที่ตึงตูดหรือท้าทายให้ใช้สติปัญญา หรือแนวความคิดนอกกรอบ นอกจากนี้การแสวงหาความรู้ลักษณะนี้ไม่ควรใช้ความรู้เดิมในสาขาวิชาเดิมเป็นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยต่อยอด แต่ควรเน้นการแสวงหาความรู้ใหม่ ในทำนองเดียวกันเหตุการณ์ในอดีตอาจนำมาศึกษาด้วยกรอบความคิดใหม่ที่นำไปสู่การปฏิบัติการณ์เพื่อเปลี่ยนแปลงความจริง โดยเน้นความสำคัญของผู้แสวงหาความรู้มากกว่าวัตถุที่ศึกษาหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ล่วงหน้า 2) การแสวงหาความรู้ลักษณะนี้มุ่งเปลี่ยนแปลงความจริงทางสังคมโดยไม่ถูกจำกัดด้วยข้อสมมุติและวิธีศึกษาของสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่ง และ 3) การวิจัยในแนวนี

พยายามเปิดโปงข้อสมมุติแฝงของการแสวงหาความรู้เพื่อปลดปล่อยผู้ศึกษาให้มีความเป็นอิสระจากการถูกครอบงำด้วยความคิดของสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่ง

นอกจากนี้ผู้เขียนนำเสนอการเปรียบเทียบพาราไดม์ในการแสวงหาความรู้หรือการวิจัยระหว่างแนวสมัยใหม่นิยมและหลังสมัยใหม่นิยม โดยกล่าวถึงพาราไดม์ของการแสวงหาความรู้หรือการวิจัยในแนวสมัยใหม่นิยม ผ่านสำนักคิดแนวประจักษ์นิยมหรือปฏิฐานนิยม สำนักคิดแนวตีความหรือปรากฏการณ์นิยม และสำนักทฤษฎีเชิงวิพากษ์ และกล่าวถึงพาราไดม์ของการแสวงหาความรู้หรือการวิจัยในแนวหลังสมัยใหม่นิยม โดยเสนอนักคิดแนวหลังสมัยใหม่นิยมมีทัศนะว่า ความจริงไม่ได้มีอยู่หนึ่งเดียวหรือมีเอกภาพที่ดำรงอยู่อย่างคงที่ เป็นระบบระเบียบและเป็นอิสระจากผู้รับรู้ แต่ความจริงเป็นผลผลิตของระบบภาษา ดังนั้นจึงไม่มีความมั่นคงถาวร แต่มีลักษณะลื่นไหลและขึ้นกับสิ่งอื่นหรือปัจจัยอื่นด้วย ส่วนความรู้ไม่มีความเป็นวัตถุวิสัย ไม่มีความแน่นอนตายตัวและเป็นสากล เป็นเพียงตัวบทที่อาจเขียน อ่าน และตีความใหม่ได้ตลอดเวลา ดังนั้นความรู้หรือความจริงจึงไม่มีจุดเริ่มต้นและไม่มีจุดสิ้นสุด และกล่าวถึงแนวทางการแสวงหาความรู้หรือการวิจัยตามแนวหลังสมัยใหม่นิยม โดยนักคิดแนวหลังสมัยนิยมให้ความสำคัญกับภาษาวาทกรรมและตัวบทว่าเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างความรู้หรือความจริง แนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมปฏิเสธไม่เห็นด้วยว่าอัตบุคคลมีคุณลักษณะที่เป็นแก่นแกนของตนเอง มีความเป็นเอกภาพ มีความเป็นอิสระและเป็นแหล่งที่มาของความหมายหรือเป็นองค์ประธาน ในทางตรงกันข้าม อัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของคนในยุคหลังสมัยใหม่นิยมมีลักษณะแตกออกเป็นเสี่ยง ๆ นักคิดแนวหลังสมัยใหม่นิยมวิพากษ์แนวคิดสมัยใหม่นิยมที่ว่าภาษาเป็นสื่อตัวแทนของความจริง โดยนักคิดแนวหลังสมัยใหม่นิยมมีทัศนะว่าภาษาเป็นสิ่งที่ผลิตสร้างความจริง นอกจากนี้แนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมท้าทายความรู้ที่เป็นรากฐานและอำนาจของอภิธานานที่สนับสนุนวาทกรรมทางวิทยาศาสตร์ พร้อมเปิดกว้างและให้ความสำคัญกับความคิดเห็นและมุมมองของกลุ่มคนที่หลากหลาย อนึ่งความรู้และอำนาจตามแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันหรือที่เรียกว่าวาทกรรม ดังนั้นความรู้หรือความจริงจึงไม่มีความเป็นกลางหรือไร้อคติแต่มีความเกี่ยวพันกับการเมืองในระดับจุลภาค นอกจากนี้ความรู้เป็นเครื่องมือใน

การใช้อำนาจเชิงวินัย เช่น การจัดประเภท การจัดลำดับชั้นและตัดสินความเป็นปกติหรือผิดปกติ ในส่วนท้ายของบทผู้เขียนนำเสนอการวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณนาแนวหลังสมัยใหม่นิยม พร้อมตัวอย่างของวิธีการแสวงหาความรู้แนวหลังสมัยใหม่นิยม อาทิ วิธีวงศาวินยา วิธีการรื้อสร้างนิยม โดยเพิ่มมิติของการวิพากษ์จากมุมมองหลังสมัยใหม่นิยม

บทที่ 9 บทสรุปและข้อสังเกต ผู้เขียนได้สรุปสาระของหนังสือโดยกล่าวถึงจุดเน้น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวคิดพัฒนาการ และการเปรียบเทียบแนวความคิดสมัยใหม่นิยม และหลังสมัยใหม่นิยม 2) แก่นแกนของหลังสมัยใหม่นิยมที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา โดยเฉพาะที่ได้จากนักคิดแนวหลังสมัยใหม่นิยม ได้แก่ ฟูก็อดต์ (Foucault) แดร์ริดา (Derrida) ลีโอตาร์ด (Lyotard) และโบดริยาร์ด (Baudrillard) และ 3) การวิเคราะห์อิทธิพลของแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมที่มีต่อการอุดมศึกษาในด้านการดำรงอยู่ของสถาบันอุดมศึกษา นโยบายและวิธีปฏิบัติในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน และการแสวงหาความรู้

ผู้เขียนสรุปแนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา จำแนกเป็นแนวคิดจากนักคิดแนวหลังสมัยใหม่นิยม ดังนี้

1. แนวคิดของฟูก็อดต์ ประกอบด้วย แนวคิดความรู้และวาทกรรม กรอบความรู้ พาราไดม์หรือกระบวนทัศน์ อำนาจ ศิลปะของการปกครอง อัตบุคคลหรือองค์ ประธาน จริยธรรมแห่งตน วิธีการศึกษาโบราณคดี วงศาวินยา และวินัย

2. แนวคิดของแดร์ริดา ประกอบด้วย แนวคิดปรัชญาภาษาแนวหลังโครงสร้างนิยม แนวคิดการรื้อสร้าง อภิตำนาน อภิปรัชญาแห่งการปรากฏให้เห็นด้วยสายตาลัทธิหรือคตินิยมที่ให้ความสำคัญกับการพูดมากกว่าการเขียน เป็นบ่อเกิดและตำแหน่งของความรู้หรือที่ยึดเหตุผลเดียวเป็นศูนย์กลางและสัพพจน์หรืออภิปรัชญาที่ยึดคำพูดหรือเสียงเป็นศูนย์กลางหรือเป็นอันดับแรกในการสื่อความหมายหรือความคิด การทำลายความเป็นศูนย์กลาง ความหลากหลายของภาษา และจริยธรรมในเรื่องความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ที่ให้ความสำคัญกับความเป็นอื่น มากกว่า บทบัญญัติที่เป็นมาตรฐานกลางทางศีลธรรม และการเมืองของความแตกต่าง

3. แนวคิดของลีโอตาร์ด ประกอบด้วย แนวคิดสภาวะหลังสมัยใหม่นิยม แนวคิดอภิตำนานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เกมสัจภาษา เกณฑ์การตัดสินความชอบธรรมของความรู้จากความสามารถในการแสดงผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

เกณฑ์การตัดสินความชอบธรรมของความรู้แบบหลังสมัยใหม่นิยมด้วยการต่อต้านหรือลบล้างเหตุผลและกฎเกณฑ์เดิมของสมัยใหม่นิยมหรือสร้างเกณฑ์ใหม่ขึ้นมาแทนที่ การเมืองเชิงวัฒนธรรม การเมืองระดับจุลภาค ความหลากหลาย และความยุติธรรม และความเป็นอื่น

4. แนวคิดของโบตริยาร์ด ประกอบด้วย แนวคิดการบริโภคสัญญา แนวความคิดการจำลองของจริง ภาพเสมือนจริง สภาวะลำความจริงและการยุบรวมเส้นแบ่งพรมแดนระหว่างความจริงและการเป็นตัวแทน

ทั้งนี้ก็นักคิดแนวหลังสมัยใหม่นิยม มีทัศนะดังนี้

1. ปฏิเสธและไม่ยอมรับอภิปรายที่ว่าด้วยความรู้หรือความจริงในพาราไดม์สมัยใหม่นิยม กล่าวคือ ปฏิเสธไม่เห็นด้วยกับญาณวิทยาแนวปฏิฐานนิยมที่มีข้อสมมุติว่าความรู้หรือความจริงเป็นสิ่งที่มีความแน่นอนตายตัวและเป็นสากลซึ่งตรงกันข้ามกับมุมมองของหลังสมัยใหม่นิยมที่มีทัศนะว่าความรู้หรือความจริงเป็นสิ่งที่ก่อรูปขึ้นจากภาษาหรือวาทกรรม ดังนั้นจึงไม่มีความเป็นวัตถุวิสัยแต่เกี่ยวข้องกับอำนาจ นอกจากนี้ นักคิดแนวหลังสมัยใหม่นิยมปฏิเสธการบรรยาย อธิบายและพยากรณ์ความรู้หรือความจริงแบบรวมเบ็ดเสร็จรวบยอด

2. ปฏิเสธและไม่เห็นด้วยว่าวิธีการแสวงหาความรู้หรือความจริงด้วยวิธีการเชิงประจักษ์หรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นวิธีการศึกษาหนึ่งเดียวที่ดีที่สุดที่จะเข้าถึงความรู้หรือความจริงได้

3. ปฏิเสธไม่เห็นด้วยกับแนวคิดมนุษยนิยมที่ว่ามนุษย์มีลักษณะที่เป็นแก่นแกนในตนเองโดยธรรมชาติ มีความเป็นอิสระในตนเองและเป็นแหล่งที่มาของความหมาย

4. ปฏิเสธไม่ยอมรับจริยธรรมที่กำหนดโดยบทบัญญัติสากล แต่ให้ความสำคัญกับการเอื้ออาทรต่อตนเองและผู้อื่นและความเป็นอื่น

5. สนใจศึกษาการเมืองในระดับจุลภาคหรือการเมืองเชิงวัฒนธรรมและหรือการเมืองเชิงอัตลักษณ์มากกว่าการเมืองในระดับชาติ

6. มีทัศนะว่าประชาคมที่มีความเป็นเอกภาพเป็นมายาคติที่ปิดกั้นความหลากหลายและสนับสนุนการสร้างประชาคมแห่งความแตกต่าง หรือประชาคมที่มีความเห็นที่ไม่ตรงกันหรือไม่ลงรอยกัน

7. ไม่เห็นด้วยกับการแบ่งแยกลำดับชั้น เรียกร้องให้สังคมเปิดกว้างยอมรับความหลากหลาย ความเป็นอื่น และกลุ่มคนหรือประสบการณ์หรือองค์ความรู้ชายขอบ

8. มีทัศนะว่าสังคมยุคหลังทุนนิยมเป็นสังคมที่ถูกควบคุมด้วยคอมพิวเตอร์และสื่อสารมวลชน และเป็นสังคมบริโภคนิยมที่มีการจัดลำดับชั้นตามพฤติกรรมการบริโภค และเน้นการบริโภคเชิงสัญลักษณ์

ผู้วิจารณ์เลือกวิจารณ์หนังสือ “หลังสมัยใหม่นิยมและการอุดมศึกษา” เนื่องด้วยผู้วิจารณ์เป็นบุคลากรในแวดวงอุดมศึกษา และมีความสนใจว่าแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมมีอิทธิพลต่อการอุดมศึกษาอย่างไร หลังจากที่ได้ศึกษาภาพรวมของหนังสือทั้งเล่ม สิ่งที่สร้างความประทับใจอย่างมากให้กับผู้วิจารณ์คือ คำศัพท์ภาษาอังกฤษท้ายเล่ม พร้อมคำแปลหรือคำอธิบายภาษาไทยอย่างละเอียดมากกว่า 500 คำ โดยพิมพ์เรียงตามลำดับตัวอักษรภาษาอังกฤษ

หนังสือ “หลังสมัยใหม่นิยมและการอุดมศึกษา” มีจุดเด่นหลายประการ นอกจากการที่ผู้เขียนบูรณาการแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมกับการอุดมศึกษา ผู้เขียนนำเสนอคำศัพท์ภาษาอังกฤษในขลิขิตประกอบกับคำไทยในเนื้อหาแต่ละบท นอกจากนี้ในส่วนท้ายเล่ม ผู้เขียนรวบรวมคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปรากฏในหนังสือ พร้อมคำแปลหรือคำอธิบายเป็นภาษาไทยอย่างละเอียด เรียงตามตัวอักษรคำศัพท์ภาษาอังกฤษดังที่ผู้วิจารณ์ได้เกริ่นนำในตอนต้นถึงสาเหตุที่ผู้วิจารณ์สนใจและเลือกวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ ทำให้ผู้อ่านหนังสือเล่มนี้ได้ประโยชน์จากสาระของแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยม ผสานกับการบูรณาการกับการอุดมศึกษา และเพิ่มความสามารถด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษพร้อมกับเพิ่มความเข้าใจในคำศัพท์นั้น ๆ

อนึ่งในแต่ละบทของหนังสือเล่มนี้ มีบรรณานุกรมเฉพาะบท ซึ่งหาพบยากในหนังสือทั่วไปที่ส่วนมากแสดงรายการอ้างอิงเฉพาะในบรรณานุกรมท้ายเล่ม

นักคิดแนวหลังสมัยใหม่นิยมปฏิเสธวิธีการแสวงหาความรู้หรือความจริงด้วยวิธีการเชิงประจักษ์ หรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดโดยเสนอวิธีการแสวงหาความรู้ทางเลือกอื่น อาทิ วิธีการศึกษาทางโบราณคดี (archaeology) วิธืวงศ์วิทยา (genealogy) วิธีการรื้อสร้าง (deconstruction) วิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ที่ต่อต้านเหตุผล (paralogy) แนวความคิดนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงการวิจัย รวมถึงการวิจัยด้านการศึกษา

แนวความคิดหลังสมัยใหม่นิยมมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา กล่าวได้ว่า การอุดมศึกษาเพื่อมวลชน การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาตลอดชีวิต การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาทางไกล การเรียนการสอนแบบอี-เลิร์นนิ่ง การจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม การจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงาน การจัดการศึกษาที่เน้นสมรรถนะ การจัดการศึกษาที่เน้นประสิทธิภาพ การกำหนดมาตรฐานคุณวุฒิทางการศึกษา การจัดการเรียนรู้แบบนักตนเอง การจัดการศึกษาชายขอบ การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลแนวใหม่ อาทิ การให้ผู้เรียนประเมินและวินิจฉัยตนเอง การสะท้อนความคิด การเสนอความคิดเชิงวิพากษ์ การเขียนบันทึกอนุทิน การทำแฟ้มสะสมงาน การจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของปัจเจกบุคคล การจัดการศึกษาข้ามพรมแดน การจัดการศึกษาแนวพหุวัฒนธรรม การแข่งขันทางการศึกษาทำให้สถาบันอุดมศึกษาเปิดสอนหลักสูตรใหม่ๆ หลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรนอกเวลาและนอกสถานที่และหลักสูตรพิเศษต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน เหล่านี้มีส่วนได้รับแนวคิดหรือได้รับการวิพากษ์จากนักคิดหลังสมัยใหม่นิยม

ในประเทศไทยแนวความคิดหลังสมัยใหม่นิยมมีอิทธิพลต่อการอุดมศึกษา ดังจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษายุคปัจจุบันเน้นพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงาน ทำให้หลักสูตรต่างๆ เพิ่มรายวิชาสหกิจศึกษา (Cooperative Education) เพื่อให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการจริง รายวิชาสหกิจศึกษาเริ่มจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ในปี พ.ศ.2533 ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศจัดการเรียนการสอนรายวิชาสหกิจศึกษาโดยมีแนวคิดว่างบปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตในยุคปัจจุบันคือ ความต้องการของตลาดแรงงาน ดังนั้นจึงจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่เพิ่มประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน โดยใช้ชื่อเรียกรายวิชาต่างๆ อาทิ Cooperative Education, Work Integrated Learning, Work Based Education, Experiential Education, Work Study Program และ Sandwich Program

ผู้วิจารณ์มีความเห็นตรงกับสำนักพิมพ์อินทภาสผู้จัดทำหนังสือ “หลังสมัยใหม่นิยมและการอุดมศึกษา” ว่าหนังสือเล่มนี้เป็นตำราการอุดมศึกษาภาษาไทยเล่มแรก

ที่วิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยม เนื่องด้วยผลงานวิชาการเกี่ยวกับแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษามีจำนวนไม่มาก และผลงานวิชาการเหล่านั้นตีพิมพ์เป็นภาษาต่างประเทศ อาทิ Postmodernism and Education (1994) โดย Usher, R. and Edwards, R., Foucault and Education: Disciplines and Knowledge (1990) โดย Ball, S.J., Postmodernism and Higher Education (1995) โดย Bloland, H.G., Deconstruction and Re-thinking Education (2002) โดย Higgs, P., Postmodern Philosophical Critique and the Pursuit of Knowledge in Higher Education (1997) โดย Mourad, R.

กล่าวได้ว่า หนังสือ “หลังสมัยใหม่นิยมและการอุดมศึกษา” มีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับนักการศึกษา อาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

บรรณานุกรม

- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2548. **หลักและพื้นฐานการอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร ศรีสอาน. 2554. **นวัตกรรมวิจิตร. พิมพ์ครั้งที่ 2**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์วัชรินทร์ พี.พี.
- อภิภา ปรัชญพฤทธิ. 2554. **หลังสมัยใหม่นิยมและการอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ส.เจริญการพิมพ์.
- Ball, S.J. 1990. **Foucault and Education: Disciplines and Knowledge**. New York : Routledge.
- Bloland, H.G. “Postmodernism and Higher Education.” **Journal of Higher Education** (1995)
- Higgs, P. “Deconstruction and Re-thinking Education.” **South African Journal of Education** (2002)
- Mourad, R. 1997. **Postmodern Philosophical Critique and the Pursuit of Knowledge in Higher Education**. CT: Bergin & Garvey.
- Usher, R. & Edwards, R. 1994. **Postmodernism and Education**. New York : Routledge.